

"İşte zaman, çünkü harekâtın bir rengi, bir levni, yahut bir şeridi hükmünde olduğundan, herekâтта cârî olan bir hüküm, zamanda dahi cârîdir." cümlesini izah eder misiniz?

Bediüzzaman'ın ifadesiyle,

"Levh-i Mahv-İsbat ise, sabit ve daim olan Levh-i Mahfuz-u A'zam'ın daire-i mümkinatta, yani mevt ve hayata, vücud ve fenaya daima mazhar olan eşyada mütebeddil bir defteri ve yazar bozar bir tahtasıdır ki, hakikat-ı zaman odur." (bk. Sözler, Otuzuncu Söz, s. 548)

Cenab-ı Hak, ilmindeki manalardan bir kısmını zamanın sayfasında yazmakta, daha sonra ölüm kanunuyla bunları silip yenilerini göstermektedir.

Eşyanın Allah'ın ilmindeki halinde zaman söz konusu değildir; ezel- ebed beraberdir. Bunların vücuda gelmeleri belli bir tertip ve sıra iledir, böylece zaman ortaya çıkmaktadır.

Ezbere bildiğimiz bir şiirin başı ve sonu ilmimizde beraberce bulunur. Ama bunu söylemeye veya yazmaya başladığımızda belli bir sıra ortaya çıkar.

Bir insanın ömrü boyunca geçireceği devreler, nutfede mevcuttur; ama **Kitab-ı Mübin** dediğimiz bu alemde daha geniş ve ayrıntılı görüntüler var ayrıca Levh-i Mahv ve İspat dediğimiz levhada, şartların yerine gelip gelmediği de kontrol edilmektedir; yani bir adamın başına gelecek şeylerin tayin ve tespiti Levh-i Mahv ve İspat'ta gerçekleşir.

İlm-i İlâhî'nin değişmesi muhaldir. Ezelden ebede kadar olmuş ve olacak bütün hâdiseler gibi, ata kanununun tatbikatı da o ilmin şümûlündedir. Bu kader değişmez. Değişiklikler sabit ve derin olan Levh-i Mahfûz'un daire-i mümkinatta bir defteri ve yazar bozar tahtası hükmündeki Levh-i Mahv ve isbat'ta olmaktadır. Önce takdir edilen nice cezalar, daha sonra tövbe vesilesiyle ve ata kanunu ile afvedilmekte, Levh-i Mahv ve İspat'tan silinmekte ve kaza edilmemektedir. Nitekim bir âyet-i kerîmede şöyle buyrulmaktadır:

"Allah dilediği şeyi mahveder ve dilediğini isbat eder. Nezdinde kitabın aslı olan Levh-i Mahfuz vardır."(Ra'd, 13/39)

Zamanın, hareketin bir rengi olması yukarıda izah edildiği gibi, eşyanın bir süreç içindeki serüvenidir. Yani eşyanın ilimden maddi aleme, maddi alemden tekrar gaybi aleme gitmesi, hareket etmesi ile mümkündür. Zamanın ana umdesi ve motoru hareket olduğu için, zaman sanki hareketle özdeşleşmiş gibidir.

Mesela, eşya hareket etmese zamanın üç boyutu donuklaşır, geçmiş ve gelecek kavramları biter. Demek zamanı zaman yapan harekettir. Sinema şeridi hareket etmez ise, sinemanın diğer sahneleri sergilenemez. Zaman sinema şeridi iken, şeridin halden hale geçmesi de harekettir. Öyle ise zaman ve hareket ikiz kardeş gibidir, birisi diğeri olmadan olmuyor.

Soruda geçen kısmı okumak için tıklayınız:

[Sözler, Otuz Birinci Söz.](#)